

“Kültürü Toplum ve Yaptığımız Planlı Çalışmalar Üretir!”

Fotoğraf M. Cevahir Akbaş

Karabey Aydoğın, 1993'te Şehir Tiyatroları Müdürü olarak adım attığı İstanbul Büyükşehir Belediyesi kapısından bu sene emekli olarak çıkıyor. Ruhi Su'nun öğrencisi Aydoğın köy enstitüleri, eğitim ve müzik konularında uzun süredir araştırmalar yapıp yayınlar hazırlıyor. İBB'nin kültür sanat çalışmalarında uzun bir dönem rol alan Aydoğın kurumların, kent kültür politikalarındaki önemine dikkat çekiyor.

Nilay Özger

Sivas Zara'da yoksul bir köy çocuğu olarak dünyaya geldim. Yedi yaşında İstanbul'a geldim ve ilköğrenimimin ardından, eskiden bir köy enstitüsü olan Sakarya'daki Arifiye İlköğretmen Okulu'nda eğitime devam ettim. Ardından yine eski bir köy enstitüsü olan Van Ernis İlköğretmen Okulu'ndan 1975'te mezun oldum. Arifiye, aynı zamanda yaşamımın geri kalanına biçim veren, hakkında araştırmalar yaptığım ve kitaplar yazdığım bir okuldu. Sonrasında Şişli Siyasal Bilimler Yüksek Okulu'na girdim. Yaşamımın şanslarından ilki öğretmen okulu ise, ikincisi de üniversite öğrencisiyken Dostlar Tiyatrosu'na abone olmaktı. Burada hayranı olduğum Ruhi Su'yu görme ve Dostlar Korosu'na katılma şansım oldu. Bu müthiş dönem, 12 Eylül Darbesi ile birlikte son buldu.

Sekiz yıllık öğretmenlikten sonra, Şişli ve Kâğıthane belediyelerinde yedi yıl kadar görev yaptım. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne, 1993 yılı sonunda, Şehir Tiyatroları'nda müdür olarak geçtim. Ülkenin sanat açısından ilk kurumlarından ve göz bebeklerinden olan, birçok sanatçının yetiştiği, sanata açılan ilk kapılardan biridir Darülbeydi.¹ Tiyatro tüm zorluklarına karşı çok sevdiğim bir yer oldu. Görev dönemimde, Gürcü bir sanatçı olan Sandro Mrevlishvili'nin, Çetin İpekkaya ile birlikte önerdiği Altın Post projesi vardı. Oyunun metnini, değerli sanatçımız Tank Günersel ve Sandro Mrevlishvili birlikte, Gürcüce ve Türkçe olarak iki dille yazdılar. Şehir Tiyatrosu tarihinde bir ilktir bu iki dilli oyun. Aynı sıralarda Şehir Tiyatroları'nın 80. yılı kutlanmaktaydı.

Tiyatrodaki görevim üç yılı doldurmadan iktidar değişikliğinin de etkisi ile oradan Kent Orkestrası'na geçtim. Kent Orkestrası'nda iki müzik topluluğu vardı o zaman: Kent Orkestrası ve Belediye Bandosu. Belediye Bandosu'nun pek bilinmeyen bir yanı vardır. 1927'de Darüelhan'ın bünyesinde 40 yetim çocukla kurulur ilk belediye bandosu.² 29 yetim Darülaceze'den ve 11 kişi de Balmumcu yatılı yurdundan alınır.

Bandomuz şu anda bu şehrin büyüklüğüyle karşılaştırılmayacak kadar küçüktür. Oysa bando, sokaktaki çok sesli müziktir. Salonlarda yapılan ve belli bir kesimce izlenebilen müziğin tersine, çok sesli müziğe halkın kulağının en yakın durduğu yerdir bando. Göreve başladığımda, elimizde bando notalarının bulunmadığını gördük. Yaptığımız araştırmalar sonucunda, topladığımız marşlardan sekiz cilt kadar eseri, bando için yeniden yazdırdık. Sanatçımız Ferhat Dalyancı bütün bunların notalama işlerini yapan emektarımızdır. Böylece bandonun bir konser vermek için repertuar sınırlı çekmemesini amaçladık. Bunlar içinde; Osmanlı marşları, Cumhuriyet dönemi marşları, bazı Türk müziği eserleri, halk müziğinden seçmeler ve çocuk şarkıları vardır.

Kent Orkestrası ise o dönemde 40 kişilik kadrosuyla, daha çok nefesli sazların egemen olduğu, popüler eserler çalan bir orkestraydı. Cemal Reşit Rey'deki "Cumhuriyet Konserleri"ni dokuz yıl boyunca Kent Orkestrası gerçekleştirdi. Bir kurum kimliği oluşturmaya çalıştık. Giysisini yeniden düzenlemeye çalıştık. Onlara bir kitap yaptık belediyede, Çok Sesli Müzik Tarihimiz Işığında Kent Orkestrası ve Belediye Bandosu adıyla.

Bu görevi yaparken, İstanbul'da –ne yazık ki hâlâ yok bildiğim kadarıyla– bir müzik müzesi olmadığını fark ettik ve yer arayışına girdik. Sultanahmet'in altında Küçük Ayasofya Camii'nin yanında, eski Fransız Hapishanesi vardır. Burada orkestra ve bandoya bir çalışma yeri ve de bir İstanbul Müzik Müzesi kurma projemiz vardı. Ne yazık ki onarım bittiği zaman, o günkü belediye burayı başka bir belediyeye lokanta olarak verdi. Bizim müzik müzesi de tarih oldu. Bu da gösteriyor ki kamu kurumları, yani kamu parası kullanan kurumlar; kendilerini ciddiye almalı, ciddi planları programları olmalı.

Belediyeler kadro değiştirdiğinde genellikle bellek kaybı yaşayan kurumlardır. Oysa kent kültürünü oluşturmada bu bellek çok önemlidir. Binalar kültür üretmez. Kültürü toplum üretir, yaptığımız planlı çalışmalar üretir. Kültürün getirdiği kazanç başka bir şeye benzemez. Daha kalıcıdır ve kentimizin ve insanımızın buna gereksinimi var.

Özellikle büyükşehir belediyeleri; kültürün halka yayılması, halkın kültüre erişimi, kültürün yaygınlaştırılması ve kentlerin her mahallesinin, her kesiminin şenlendirilmesinde büyük işler yapabilir. Kuşkusuz bunları yapmanın yolu kültür-sanat politikaları oluşturmaktan geçecektir.

İBB'de çalıştığım süre içerisinde yaşam da, iş de bana çok şeyler kattı. 2005 yılından günümüze dek, aktif görevden ayrı tutuldum. Bu süre içinde kütüphanede basın taramaları yaptım, özellikle köy enstitüleri ve müzik alanında çalıştım. Cemal Reşit Rey Konser Salonu etkinlikleri hakkında değerlendirme raporları yazdım. Bazı kültür projelerini raporladım.

Ben köy enstitülerini araştırırken, uğradığım enstitülerden birer tuğla almaya çalıştım. Belgelerini, objelerini, yayınlarını, fotoğraf, diploma ve benzer belge ve eşyalarını toplamaya çalıştım. Sergiler açtım. Bir köy enstitüleri müzesi kurulursa, müzenin başyapıtı o köylü çocuklarının yaptığı her biri ortalama 2-3 kilo olan bu tuğlalar olmalıdır diye düşünmekteyim.

Notlar

- 1 Dârüelbedâyi (Güzellikler Evi) 1914'te İstanbul'da belediye desteği ile konservatuar olarak planlanarak açıldı. Açılması sorunlu olan kurum, okul niteliğinden çok, tiyatro gösterileri ile adını duyurdu. 1931 yılında resmen İstanbul Belediyesi'ne bağlandı. Şehir Operası topluluğunu da içinden çıkaran kurum, bugün de İstanbul Şehir Tiyatroları adıyla varlığını sürdürmektedir.
- 2 Dârüelhan, Osmanlı Devleti'nin ilk resmî müzik okulu olarak İstanbul'da 1917-1927 arasında faaliyet göstermiştir. 1926'dan itibaren de Belediye Konservatuarı adını alan kurum, içinden Belediye Bandosu, Şehir Orkestrası, Şehir Armonisi gibi sanat topluluklarını sanat topluluklarını da çıkarmıştır. 1985 yılından sonra İstanbul Üniversitesi'ne bağlı Devlet Konservatuarı olarak çalışmalarını sürdürmektedir.